

การพัฒนาเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น
สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน
Development of the Khok Nong Na Buddhist Civilizational Agriculture
Learning Center Network, Khon Kaen Province towards a Sustainable Model
Community Learning Centers

พระครูศรีสิทธิบัณฑิต¹ สุรพล พรหมกุล² สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา³
Phrakrusrisitthibandit, Suraphon Promgun, Sutipong Sawatta

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาความต้องการของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตรจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน และ 3) เพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่าง คือสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตรจังหวัดขอนแก่น จำนวน 335 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย และแบบสอบถาม วิเคราะห์การประเมินผลการจัดกิจกรรมโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลของการวิจัย พบว่า 1) เครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตรจังหวัดขอนแก่นมีความต้องการ 3 มิติ คือ มิติที่ 1 การจัดกิจกรรมคือหลักสูตรการเรียนรู้ร่วมกัน มิติที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกัน และมิติที่ 3 การดูแลและรักษาสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย 2) กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเครือข่ายมีจำนวน 12 กิจกรรม และหลักสูตร จำนวน 6 หลักสูตร และ 3) ผลการประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผล และคุณค่า ของการจัดกิจกรรมของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนาเครือข่าย; โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร; ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

Abstract

This study aimed to: (1) investigate the needs of the Khok Nong Na Buddhist Civilizational Agriculture Learning Center Network in Khon Kaen province; (2) facilitate knowledge exchange activities to foster the development of the sustainable model community learning centers; and (3) evaluate the outcomes of the network's implemented

Received: 2026-03-20 Revised: 2026-05-19 Accepted: 2026-05-23

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University E-mail: Thawin.som@mcu.ac.th

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus E-mail: promgun@gmail.com

³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus E-mail: Sutipong.saw@mcu.ac.th

activities. Using an action research design, the study sample consisted of 335 network members and was supplemented by 20 key informants. Data collection instruments included in-depth interview guides, focus group discussion protocols, and questionnaire forms. Qualitative data were analyzed using inductive content analysis, while quantitative evaluation data were processed using descriptive statistics (means and standard deviations).

The findings revealed that: (1) the network's needs encompassed three dimensions: Dimension 1, collaborative learning curricula and activities; Dimension 2, joint product development; and Dimension 3, relationship maintenance and cohesion among network members; (2) a total of 12 knowledge exchange activities and 6 structured learning curricula were developed and implemented; and (3) the overall evaluation of the activities in terms of efficiency, effectiveness, and value was rated at the highest level, with a mean score of 4.84.

Keywords: Development of the network; Khok Nong Na Buddhist Civilizational Agriculture; community learning centers

บทนำ (Introduction)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) กำหนดทิศทางให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยหลักการและแนวคิด 4 ประการ ได้แก่ 1) พัฒนามาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติ 2) ความสามารถในการล้มแล้ว ลุกไว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ระดับ ประกอบด้วย การพร้อมรับหรือระดับอยู่รอด การปรับตัวหรือระดับพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน หรือระดับยั่งยืน 3) เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ และ 4) การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว โดยที่ประเทศไทยมีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ทั้งนี้ หากมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มากเกินไป ทั้งในมิติด้านการผลิตและการบริโภค ซึ่งก่อให้เกิดของเสียและมลพิษในระดับที่เกินกว่าความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศในพื้นที่ จนส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศเสื่อมโทรมลงนั้น อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติในระยะยาวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566-2570, 2565)

นอกจากนี้ สภาพภูมิประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ประชากรจำนวนมากพึ่งพิงการดำรงชีพจากภาคการเกษตร ประเทศไทยจึงมีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งยังต้องเผชิญความท้าทายจากผลของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและกายภาพที่ก่อให้เกิดการทำลายสมดุลของสิ่งแวดล้อม พร้อมกับความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเมืองและพื้นที่เขตเศรษฐกิจซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่จะทวีความซับซ้อนยิ่งขึ้นในระยะยาว การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยคุกคามจากภัยพิบัติทางธรรมชาติยังมีแนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในอนาคต อาจนำมาซึ่งความสูญเสียและผลกระทบต่อทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมหาศาล จึง

จำเป็นที่จะต้องแก้ไขด้วยการจัดการปัญหาที่ต้นเหตุ เพื่อลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย ได้จึงมีการขับเคลื่อนโครงการตาม แนวทางโคก หนอง นา โมเดลทุกหมู่บ้าน โดยที่โคกหนองนาโมเดลเป็นการพัฒนาจัดการพื้นที่ทางการเกษตร ซึ่งเป็นการผสมผสานของเกษตรทฤษฎีใหม่ร่วมกับภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยที่มีความเหมาะสมและสอดคล้อง กับสภาพธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ เป็นการจัดการสภาพแวดล้อมที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ โดยมนุษย์นำ สิ่งที่มีอยู่นั้นมาส่งเสริมทำให้เกิดความสำเร็จในการทำเกษตรกรรมโดยเร็วและเป็นระบบมากขึ้น (กรมการ พัฒนาชุมชน, 2564: 2)

การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น มีการจัดกิจกรรม ในวันที่ 31 กรกฎาคม 2565 ภายใต้กิจกรรม “130 ปี กระทรวงมหาดไทย ความสุขสร้างได้ด้วยใจอาสา” เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลทรงมีพระชนมายุครบ 70 พรรษา SEDz : วัด ประชา รัฐ สร้างสุข วิถีพุทธอารย เกษตร มจร ขอนแก่น ณ ศูนย์การเรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มจร ขอนแก่น โดยความร่วมมือ ของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น สำนักงานจังหวัดขอนแก่น และที่ทำการปกครองจังหวัดขอนแก่น ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ นายสุทธิพงษ์ จุล เจริญ ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานเปิดโครงการ 130 ปี กระทรวงมหาดไทยความสุขสร้างได้ ด้วยใจ อาสา จังหวัดขอนแก่น เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคล ทรงมีพระอายุครบ 70 พรรษา จากผลการบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานภาคีเครือข่ายขับเคลื่อน การกิจตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืนสู่ การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หลังจากรับชมผลการดำเนินโครงการผ่านวิดีโอทัศน์ โดยมีนายสุเทพ มณีโชติ รอง ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น ได้บรรยายถึงความสำคัญของโครงการรวมถึงผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย ของโครงการจากนั้นได้มอบเมล็ดพันธุ์ให้กับนายอำเภอ 26 อำเภอของจังหวัดขอนแก่นเพื่อนำไปขยายผลและ ต่อ ยอดให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ จากนั้นทำพิธีเปิดป้ายศูนย์การเรียนรู้โคกหนองนาพุทธ อารยเกษตรมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น (วิทยา ทองดี และคณะ, 2565)

ด้วยเหตุที่เครือข่ายการเรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตรเป็นกระบวนการในการแลกเปลี่ยน ความคิด ข้อมูล ประสบการณ์ และการเรียนรู้ระหว่างบุคคล องค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการเรียนรู้การ ดำเนินการในแปลงโคก หนอง นา อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่มีการเชื่อมโยงกัน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ในการ พัฒนาและการแก้ปัญหา จนเกิดเป็นความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้เกิดสังคมการเรียนรู้ นำไปสู่การแก้ไข ปัญหา และเกิดการพัฒนาหลายด้าน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความต้องการของ เครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตรจังหวัดขอนแก่น และจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาความต้องการของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตรจังหวัด ขอนแก่น

2. เพื่อจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน

3. เพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ และแบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลวิจัยที่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ จึงได้ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวกับ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของโคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น โดยได้ศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ เอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญในศึกษาการพัฒนาเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ตัวแทนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จำนวน 2 รูป/คน หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน กำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน เครือข่ายโคก หนอง นา จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มจร วิทยาเขตขอนแก่น จำนวนทั้งสิ้น 2,470 คน (พระราชพัฒน์วัชรบัณฑิต, 2567: 5) ซึ่งได้จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 335 คน (สุทธิ ชัตติยะ วิไลลักษณ์ สุจิตตานนท์, 2554: 114) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในศึกษาการพัฒนาเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ตัวแทนจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จำนวน 2 รูป/คน หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน กำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน เครือข่ายโคก หนอง นา จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยเป็นพื้นที่ภายในเขตจังหวัดขอนแก่น

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการทำการศึกษา 12 เดือน คือ เดือนตุลาคม 2566 - เดือนกันยายน 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการสื่อสารทางการเมือง เพื่อนำไปสู่การสร้าง “รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” ซึ่งแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพ ปัญหา ปัจจัยเงื่อนไขการสื่อสารทางการเมืองเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 3 รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของคณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

2.2 แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อนำไปสู่การสร้าง “รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” มีเนื้อหาประกอบด้วย

การพัฒนา รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น มีประเด็นคำถามประกอบด้วย

ตอนที่ 1 คำถามนำ ประกอบด้วย คำถามที่นำผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเข้าสู่ประเด็นการสนทนาเป็นคำถามเปิดกว้างที่จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มรู้สึกสบายใจในช่วงเริ่มต้นสนทนา จากนั้นจะนำไปสู่ประเด็นการวิจัยที่ต้องการคำตอบโดยตรง

ตอนที่ 2 คำถามหลัก เป็นคำถามที่สอดคล้องกับคำถามการวิจัย ประกอบด้วยคำถามหลักและคำถามรองซึ่งเป็นข้อคำถามที่เป็นรายละเอียดที่ต้องการขยายคำถามหลักเพื่อให้ผู้ร่วมสนทนาเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ชัดเจนขึ้น ประกอบด้วย

(1) องค์ประกอบของรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

(2) ปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมเพื่อสร้างรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นให้ประสบความสำเร็จ

(3) หลักการสำคัญของการพัฒนารูปแบบการสื่อสารทางการเมืองเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 3 คำถามเพื่อการสรุป เป็นคำถามที่ผู้วิจัยใช้เพื่อตรวจสอบว่ามีประเด็นที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มไม่มีโอกาสได้กล่าวถึง หรืออยากเพิ่มเติมข้อมูลที่มีความสำคัญในการสนทนากลุ่ม

2.3 แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย

(1) เป็นคำถามที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1.1) ความเหมาะสมของรูปแบบ 1.2) ความเป็นไปได้ของรูปแบบ และ 1.3) ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

(2) เป็นคำถามประเมินผลการนำรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นไปใช้ในการพัฒนา

(3) เป็นคำถามประเมินผลการใช้ไลน์ OA (Official Account)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การลงพื้นที่ ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเองตามเป้าหมาย ดังกล่าวข้างต้น

3.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์

3.3 การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หน่วยงานภาครัฐ กำนันผู้ใหญ่บ้าน และ เครือข่ายโคก หนอง นา อำเภอมือเมือง จังหวัดขอนแก่น

3.4 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการสร้างและการใช้ตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา รูปแบบเมืองอัจฉริยะ

3.5 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการสร้างและการใช้องค์ประกอบ ตัวชี้วัดความสำเร็จ และเพื่อให้เห็นความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิด การพัฒนาเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน ตัวชี้วัดความสำเร็จในการนำไปใช้ประโยชน์ทางสังคม และชุมชนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การแจกแบบสอบถาม เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อ ดังนี้

4.1 ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎี เพื่อให้เห็นองค์ความรู้ กระบวนการและแนวทางการพัฒนาเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย องค์กร ชุมชน และปัจเจกบุคคล

4.3 วิเคราะห์การประเมินผลการจัดกิจกรรมโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย (Research Result)

1. ความต้องการของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น

จากการศึกษาความต้องการของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตรจังหวัดขอนแก่น กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถเขียนเป็นภาพแสดงได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 ความต้องการของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตรจังหวัดขอนแก่น

ที่มา : พระครูศรีสิทธิบัณฑิต สุรพล พรหมกุล สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา

จากภาพจะเห็นได้ว่า ความต้องการของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกัน 3) การดูแลและรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย และ 4) แนวทางในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น ต้องมีความพอใจรักในสิ่งที่ทำ และมีการประยุกต์เอาหลักอริยธำมะ 4 อันเป็น 4 ขั้นตอนที่ต้องเนื่องหนุนเสริมกัน จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ ด้วยว่ามันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกัน มาช่วยในการดำเนินกิจกรรมโคกหนองนาให้ประสบผลสำเร็จ

2. กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน

ดำเนินการกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยความร่วมมือกับพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น เครือข่ายการเรียนรู้ โคก หนอง นา จังหวัดขอนแก่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนผู้สนใจดังต่อไปนี้

2.1 การจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยจัดกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มจร ขอนแก่น จำนวน 6 หลักสูตร ประกอบด้วย 1) หลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยเทคโนโลยีการจัดการทรัพยากร ดิน ปุ๋ย เพื่อเพิ่มผลผลิตพืชและการแปรรูปเพิ่มมูลค่า 2) หลักสูตรวัด ประชา รัฐสร้างสุข เศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์สู่ โคก หนอง นา สวนพุทธอารยเกษตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น 3) หลักสูตรการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ และการทำก้อนเห็ดออร์แกนิก 4) หลักสูตรค่ายเยาวชนเศรษฐกิจพอเพียง พุทธอารยเกษตร 5) หลักสูตรการตอนกิ่งพุทธอารยเกษตร และ 6) หลักสูตรการทำขนมเบเกอรี่ พุทธอารยเกษตร

2.2 การเป็นสถานที่ศึกษาดูงานและจัดกิจกรรมของเครือข่ายเรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร พบว่า ศูนย์เรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มจร วิทยาเขตขอนแก่น จำนวน 12 กิจกรรมผู้เข้าร่วมทั้งหมด จำนวน 2,470 คน

ภาพที่ 2 รายการคลิกไอเดีย ช่อง NBT ถ่ายทอดการจัดกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มจร วิทยาเขตขอนแก่น

ที่มา : พระครูศรีสิทธิบัณฑิต สุรพล พรหมกุล และสุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา

2.3 การจัดกิจกรรมร่วมกับเครือข่าย ภายใต้โครงการ โคก หนอง นา กับการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางพุทธอารยเกษตร: กิจกรรมเปิดตลาด โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ครั้งที่ 1

ภาพที่ 3 กิจกรรมเปิดตลาด โคนง นา พุทธอารยเกษตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ครั้งที่ 1

ที่มา : พระครูศรีสิทธิบัณฑิต สุรพล พรหมกุล และสุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา

3. ประเมินผลการจัดกิจกรรมของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น

3.1 การจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร 6 หลักสูตร อีกทั้งศูนย์การเรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น ได้กลายเป็นเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน และสถานที่จัดกิจกรรมระดับจังหวัดของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น สำนักงานจังหวัดขอนแก่น จำนวน 12 กิจกรรม มีสมาชิกเครือข่ายโคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร เข้าร่วมเรียนรู้ ทั้งหมด จำนวน 2,470 คน

3.2 การประเมินผลการจัดกิจกรรมของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น พบว่า การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณค่า ของกิจกรรมการจัดกิจกรรมของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 คิดเป็นร้อยละ 96.86 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกข้อมีระดับประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด โดยด้านประสิทธิผล รองลงมาได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ และด้านคุณค่า ตามลำดับ มีค่าร้อยละมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

(1) ประสิทธิภาพของกิจกรรมการจัดกิจกรรมของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 คิดเป็นร้อยละ 96.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกข้อมีระดับประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด โดยการดำเนินการกิจกรรม เป็นระบบและชัดเจน เข้าใจง่ายและไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมการดำเนินการกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมสามารถทำให้ท่านเกิดความภาคภูมิใจในศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตรของตนเอง กิจกรรมส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร และ กิจกรรมสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพและผลของการพัฒนาเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง ตามลำดับ

(2) ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 97.20 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกข้อมีระดับประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด โดยกิจกรรมส่งเสริมให้ท่านได้ร่วมกันถ่ายทอดความรู้การดำเนินกิจกรรมภายในพื้นที่โคก หนอง นา ได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ กิจกรรมสนับสนุนให้เกิดจิตสำนึกที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโคก หนอง นา ของตนเองได้อย่างเหมาะสม กิจกรรมส่งเสริมให้ท่านเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ท่านต้องการให้อย่างครบถ้วน กิจกรรมส่งเสริมให้ท่านเกิดการเรียนรู้ การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาโคก หนอง นา พุทธอารยเกษตรได้อย่างเหมาะสม และกิจกรรมส่งเสริมให้ท่านเกิดความตระหนักถึงผลดีและผลเสียของโคก หนอง นา เพิ่มขึ้น ตามลำดับ

(3) คุณค่าของการจัดกิจกรรมของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 คิดเป็นร้อยละ 96.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกข้อมีระดับประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด โดยรูปแบบกิจกรรมเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่โคก หนอง นา ของท่าน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจในพื้นที่ โคก หนอง นา ของตนเอง ศูนย์การเรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร ก่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ท่านเกิดความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่โคก หนอง นา เพิ่มขึ้น และการกำหนดเป้าหมายเหมาะสม สามารถปฏิบัติจริงได้

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ต้องนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1) ความต้องการของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตรจังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน พบว่า ประกอบด้วย 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกัน และ 3) การดูแลและรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าคนเราจะทำอะไรทุกอย่างล้วนเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น การเรียนรู้เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตและการกระทำในชีวิตประจำวัน มนุษย์มีการเรียนรู้ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงก่อนตายและการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ด้วยเหตุที่การเรียนรู้เกิดได้ง่าย ถ้าสิ่งที่เรียนเป็นสิ่งที่มีความหมายหรือความจำเป็นต่อผู้เรียน การเรียนสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน คือ การเรียนในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการจำเป็นในการดำรงชีพ การประกอบอาชีพ หรือการหาคำตอบในสิ่งที่สนใจ เครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น ทำเกษตรตามแนวทางโคก หนอง นา โมเดล เกิดจากความพอใจหรือความรักที่จะทำเกษตรตามแนวทางโคก หนอง นา พุทธอารยเกษตรเป็นพื้นฐาน ไม่ได้เกิดจากการบังคับขึ้นใจ เป็นการทำให้โดยสมัครใจ ซึ่งตรงกับแนวทางในพระพุทธศาสนาที่ว่า หากจะทำการงานให้ประสบผลสำเร็จ การงานนั้นต้องเกิดจากความพอใจ หรือความอยากที่จะทำ ดังนั้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของเครือข่ายการเรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น จึงมีความต้องการที่จะมีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสิ่งที่เครือข่ายอยากเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการในพื้นที่โคก หนอง นา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศักดิ์ดา แสนสุพรรณ และคณะ (2566) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการดำเนิน

กิจกรรมรูปแบบหนึ่งของกลุ่มโคก หนอง นา บ้านน้ำพุ ในการแก้ปัญหาาร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีเครื่องสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อการเกษตรสมัยใหม่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตของเกษตรกลุ่มพัฒนาการเรียนรู้ทฤษฎีใหม่รูปแบบ “โคกหนองนาโมเดล” เกิดการส่งเสริมการปลูกพืช การเพาะพันธุ์กล้าไม้ การส่งเสริมการเลี้ยงปลาคุยกัย การต่อยอดความรู้การแปรรูป สู่การสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่า และการสร้างต้นแบบเป็นแหล่งศึกษาดูงาน แก่ผู้สนใจในการพัฒนาพื้นที่ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุดภายใต้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

2) การจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยจัดกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มจร ขอนแก่น พบว่า มีกิจกรรมจำนวน 6 หลักสูตร โดยศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มจร ขอนแก่นเป็นสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมและศึกษาดูงาน จำนวน 12 กิจกรรม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มจร ขอนแก่นเล็งเห็นความสำคัญและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นโดยตรงต่อเครือข่าย นั่นคือความมั่นคงของคุณภาพชีวิตที่ได้นำหลักการพัฒนาตามแนวทางโคก หนอง นา ไปใช้จึงมีการประชาสัมพันธ์ด้วยการประสานงานผ่านพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่นให้สมาชิกเครือข่าย โคก หนอง นา ในจังหวัดขอนแก่นมาเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อช่วยกันขับเคลื่อนให้เกิดการซื้อ ขาย แลกเปลี่ยนสินค้าอุปโภค บริโภค ร่วมกันจัดงานเปิดตลาดโคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มจร ขอนแก่น ซึ่งเครือข่ายได้เข้าร่วมแสดงสินค้าและแลกเปลี่ยนซื้อขาย จำนวน 26 อำเภอในจังหวัดขอนแก่นทำให้กิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแหล่งกระจายสินค้าให้ทางการเกษตรเป็นอย่างดี ทำให้มีเม็ดเงินหมุนเวียนในวันจัดงานหลายหมื่นบาท อีกทั้งมีการเชิญสมาชิกเครือข่าย โคก หนอง นา ในจังหวัดขอนแก่นที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลวมาอภิปราย ถ่ายทอดบทเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญญาณี บุญทองคำ และพระราชรัตนสุธี (ขวัญรัก เกษรบัว) (2561) ที่พบว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันทั้งในศูนย์การเรียนรู้และนอกศูนย์การเรียนรู้ จะเป็นการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย สู่การนำพลังหรือศักยภาพของสมาชิกรวมกัน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างระบบจัดเก็บความรู้ทางด้านอาชีพ และการนำองค์ความรู้ที่ตีมาใช้ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การมีผู้นำศูนย์ที่ดีสามารถบริหารจัดการศูนย์อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดศูนย์ที่เข้มแข็ง เกิดนวัตกรรมใหม่ หรือพัฒนาให้ดีกว่าเดิม สามารถพึ่งพาตนเองได้ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทรงเดช ทิพย์ทอง และคณะ (2562) พบว่า การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนาของจังหวัดเชียงราย มี 5 ประการ คือ 1. การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายให้มีความต่อเนื่อง 2. ความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย 3. การพัฒนาฐานข้อมูลเครือข่ายที่ทันสมัย 4. ความพร้อมของกลุ่มศิลปินภายในเครือข่าย และ 5. การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอกแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนามี 4 องค์ประกอบ คือ 1. การจัดทำงบประมาณ 2. การจัดสร้างบ้านศิลปินเพิ่มเติม 3. การสร้างสรรค์งานศิลปสู่ชุมชน และ 4. การจัดสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศิลป

3) การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณค่าของการจัดกิจกรรมของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวม ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า สมาชิกเครือข่าย โคก หนอง นา จังหวัดขอนแก่นได้เข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้ได้รับความรู้ ประสบการณ์เพิ่มขึ้นจากการจัดเวทีเสวนาเชิงวิชาการด้วยการเชิญสมาชิกเครือข่าย โคก หนอง นา ในจังหวัดขอนแก่นที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลวได้มีเวทีในการอภิปราย มีการถาม ตอบ ถึงผลดี ผลเสียแบบ

เปิดเผย ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีแนวทางในการแก้ปัญหาาร่วมกัน มีสถานที่ที่ได้แสดงสินค้า ชื้อ ขาย ระหว่างกัน ทำให้เกิดกำลังใจในการทำโคก หนอง นา เพราะมีรายได้เพิ่มขึ้นในขณะที่รายจ่ายลดลง จึงทำให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยวุฒิ ครุฑมาศ, ไวยวิทย์ หนูเอก และสมโชค จักรหิรัญ (2564) ที่พบว่า ระดับการดำเนินงานของศูนย์ฯอยู่ในระดับสูง

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

ผลการวิจัย สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ที่มา : พระครูศรีสิทธิบัณฑิต สุรพล พรหมกุล สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา

จากภาพจะเห็นได้ว่า ความต้องการของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1) กิจกรรมหรือหลักสูตรการเรียนรู้ร่วมกัน 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกัน และ 3) การดูแลและรักษาสัมพันธภาพ โดยมีแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน ด้วยการประยุกต์เอาหลักอริยบท 4 มาช่วยในการดำเนินกิจกรรมโคกหนองนาให้ประสบผลสำเร็จ นำไปสู่การจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย หลักสูตรของศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร มจร ขอนแก่น จำนวน 6 หลักสูตร และการเป็นสถานที่ศึกษาดูงานและจัดกิจกรรม จำนวน 12 กิจกรรม/โครงการ โดยมีผลการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณค่าของกิจกรรมการจัดกิจกรรมของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.86

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestion)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย ศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา พุทธอารยเกษตร และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น ควรดำเนินการเพื่อพัฒนาเครือข่ายศูนย์เรียนรู้เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ดังนี้

- 1.1 จัดกิจกรรม/โครงการ เพื่อพัฒนาหลักสูตร/กิจกรรม ของเครือข่าย
- 1.2 จัดกิจกรรม/โครงการกับสมาชิกเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง
- 1.3 จัดให้มีสถานที่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ของเครือข่าย

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาโดยภาพรวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการที่ทำให้ โคม หนอง นา พุทธอารยเกษตร ในแต่ละแห่ง ประสบผลสำเร็จทั้งในด้านการบริหารและการจัดการ บนฐานการร่วมมือกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2564). คู่มือการดำเนินงาน โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล”. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- ชัยวุฒิ ครุฑมาศ ไววิทย์ หนูเอก สมโชค จักร์หิรัญ. (2564). การพัฒนาต้นแบบศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ โคม หนอง นา พัฒนาชุมชน ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน นครศรีธรรมราช. รายงานการวิจัย. ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครศรีธรรมราช สถาบันการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- ณัฏยาณี บุญทองคำ พระราชรัตนสุธี (ขวัญรัก เกษรบัว). (2561). การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทรงเดช ทิพย์ทอง มานิตย์ ไกรฤทธิ์ ศตวรรษ หน่อแก้ว. (2562). การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ บนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570). (2565, 1 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนพิเศษ 258 ง
- พระราชพัฒน์วชิรบัณฑิต. (2567). เครือข่ายศูนย์เรียนรู้ โคม หนอง นา พุทธอารยเกษตร จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: เอ็มมี ก๊อปปี เซ็นเตอร์.
- วิทยา ทองดี และคณะ. (2565). รูปแบบการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ โคม หนอง นา พุทธอารยเกษตรสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน จังหวัดขอนแก่น. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์ดา แสนสุพรรณ และคณะ. (2566). การพัฒนาขีดความสามารถของเกษตรกรของกลุ่มพัฒนาการเรียนรู้ ทฤษฎีใหม่รูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” การเกษตรสมัยใหม่ด้วยนวัตกรรม บ้านน้ำพุ ตำบลบ้านแป้น อำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร. รายงานการวิจัย. ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุทธิ ชัตติยะ วิไลลักษณ์ สุจิตตานนท์. (2554). แบบแผนการวิจัยและสถิติ. กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์ปรีณตั้ง.